

Posudek vedoucího na bc. práci Nikolý Suntychové *John Locke, David Hume a teorie společenské smlouvy*

Milan Hanyš

Kolegyně Suntychová si k rozboru vybrala Humovu kritiku kontraktualistické teorie v krátkém ale vlivném pojednání *Of the Original Contract* (1748). Humův esej vykládá na pozadí Lockovy teorie společenské smlouvy představené v *Druhém pojednání o vládě* (1689). Podle kol Suntychové Humova esej přispěla k úpadku kontraktualistického uvažování od poloviny 18. století (s. 7).

Humova esej se však primárně – jak Suntychová správně ukazuje – nezaměřuje jen na Locka, ale také na dobovou whigovskou doktrínu, která se na Locka odvolává. Jeden z cenných závěrů práce je tak to, že Hume uchopil Lockovu smluvní teorii poněkud reduktivně a místně ne zcela korektně, neboť argumenty whigovců a Locka ztotožnil. Kolegyně v práci pěkně rozebírá Humovu argumentaci, kterou konfrontuje s primárním textem Druhého pojednání. Humův esej není v dispozici v češtině, a tak autorka pracovala s anglickým originálem. Ten dále doplnila výklady z *Traktátu o lidské přirozenosti* a z *Pojednání o principech morálky* (*An Enquiry concerning the Principles of Morals*), kde pro její výklad byla důležitá zejména kapitola o spravedlnosti.

Výsledkem práce je tak imaginární a zajímavý dialog mezi Lockem a Humem o povaze slibu a zdroji politického závazku a poslušnosti. Konkrétně pak kol. Suntychová ukazuje, že Lockovo pojednání nemá primárně charakter deskriptivní a empirický, ale normativní. Jeho výsledkem je teorie, která se sice o některé deskriptivní a empirické argumenty opírá, ale především předkládá podobu hypotetické smlouvy, kterou by racionální jedinci mohli uzavřít a umožňuje posoudit legitimitu vlády a jejích kroků. Lockova koncepce tak, jak ukazuje Suntychová, zůstává v zásadě vůči Humově kritice alespoň částečně imunní.

Vedle kritiky Locka se Suntychová zaměřuje i na pozitivní aspekty Humovy eseje. Předvádí tak Humovo rozlišení mezi dvěma druhy morálních závazků. Jedny jsou přirozené, instinktivní a bezprostřední, druhá kategorie zahrnuje takové fenomény jako je věrnost, nebo spravedlnost, která se utvářejí až zkušeností a reflexí. Právě v této druhé kategorii shledává Hume povahu politického závazku. Základem politického závazku tedy není smlouva, ale zkušenost a naučené poznání, že v zásadě je poslušnost vůči politické autoritě v zájmu člověka.

Drobný nedostatek práce vidím v jejím závěru. Autorka totiž tvrdí, že Hume zmínkou o Kritónovi „podkopal nohy svému tvrzení, že společenská smlouva představuje doktrínu, o které až do nedávna nikdo neuvažoval“ (s. 46). Hume však Kritóna uvádí právě jen jako anomálii a navíc jej vykládá tak, že Sókrates z whigovské doktríny smlouvy dovedl toryovské důsledky (závazek poslušnosti). Nejde tedy o radikálně toryovské uvažování, které by legitimitu politiky odvozovalo od hypotetického souhlasu občanů. Humův argument nespočívá v tom, že by se smluvní teorie nevyskytovala, ale v tom, že je v rozporu s obecným common sense a politickou zkušeností.

Největší nedostatek práce neshledávám na úrovni obsahové, ale jazykové a stylistické. Jazyk práce není precizní, práce není úplně čtivá. Není například jasné, co je to „krajní komentář“ (s. 13). Chybně užitý přechodníkový tvar „soudě podle/dle“ se v práci objevuje sedmnáctkrát, na s. 25 nebo 39 např. třikrát za sebou. Nevhodný je novotvar „ctnostnost“

(s. 31). Stylisticky špatná až nesrozumitelná je i věta: „Ačkoli se Humova argumentace v eseji nese v duchu zaoufání nad složitostí avizované otázky...“ (s. 39)

Zajímavé by bylo podívat se na druhý život Lockovy teorie a Humovy kritiky. Neukázala se povaha kontraktualistické teorie nejlépe v Americké revoluci, Deklaraci nezávislosti a textech tzv. otců zakladatelů? A není jedním z důvodů toho, že kontraktualistické politicko-filosofické jakoby ustoupily do pozadí právě v tom, že se kontraktualismus stal praxí realizovanou v revolucích a ústavních reformách 18. a 19. století?

Práci celkově považuji za zdařilou. Předností je zpracování originálního tématu a využití adekvátního množství primární a sekundární literatury. Nedostatky jsou především jazykové a stylistické. Práci navrhuji hodnotit známkou **výborně až velmi dobře**.

Milan Hanyš, Ph.D.

6. září 2024